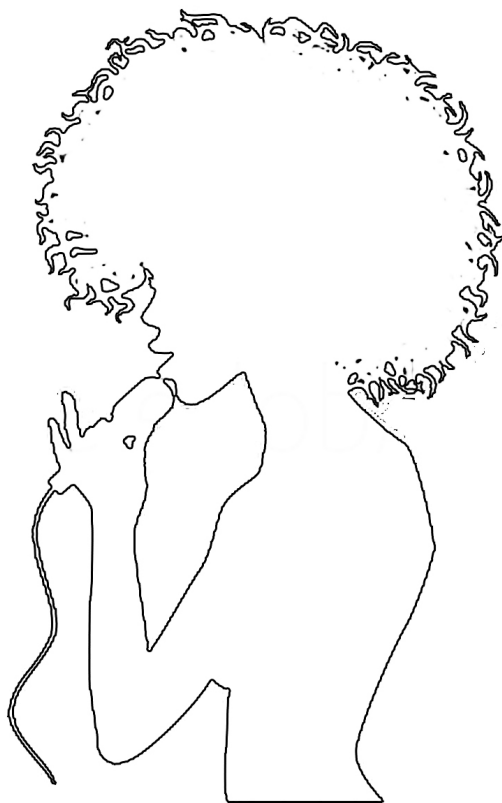

ПЕЯ

Анталия - 2019

Марио
Милушев

ПЕЯ

Автор: **Марио Милушев**
Редактор: **Марио Милушев**

Снимка на корицата:
https://as1.ftcdn.net/jpg/01/79/29/92/500_F_179299253_A82039faNbZEq4dWpBbC0iaeloOSQ2TR.jpg

© 2019 Всички права запазени

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР.....	7
ЗА ЧЕТИВОТО.....	7
ЗА АВТОРА.....	8
ЗА КОГО Е ПРЕДНАЗНАЧЕНА КНИЖКАТА?.....	8
ИЗЛОЖЕНИЕ.....	11
ЩО Е ПЕЕНЕ?.....	11
ЗА УДОВОЛСТВИЕ ЛИ ПЕЕМ?.....	12
УСЛОВИЯ - ПОМЕЩЕНИЕ И ОБОРУДВАНЕ.....	13
МУЗИКАНТСКИ УМЕНИЯ.....	15
ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПЕВЕЦА.....	16
СТРАХ ОТ СОБСТВЕНИЯ ГЛАС.....	17
СМУЩЕНИЕ ОТ ХОРАТА.....	18
КАК НЕ ТРЯБВА ДА ПЕЕМ?.....	18
БОЕН РЕВ В ПОЛЕТО.....	19
"ВЪЗДУХ" ЛИ Е ПЕЕНЕТО?.....	20
ИЗНАСЯНЕ НА ГЛАС.....	23
СОЛФЕЖ.....	23
ДИАПАЗОН. ТЕМБЪР. БЛЕНДА.....	25
ЗВУК - ПАРАМЕТРИ.....	27
"АТОМИТЕ" НА ПЕЕНЕТО.....	29
ФРАЗИРОВКА.....	29
КАК СЕ УЧИ ПЕСЕН?.....	32
ПЪРВИЯТ ТОН - "ПОЕХАЛИ".....	36
ДВА ТОНА "НАКРЪСТ".....	39
УСЛОЖНЯВАНЕ НА ПРОСТОТО.....	40
ДИНАМИКА.....	41
РИТМИКА.....	42

ПУЛСАЦИЯ.....	44
ГЛАСНИ, СЪГЛАСНИ, ЗВУЧНИ, БЕЗЗВУЧНИ.....	44
ВИБРАТО.....	46
ФАЛЦЕТА.....	47
ДИАПАЗОН.....	48
БЛЕНДА.....	49
ИМПРОВИЗАЦИЯ.....	50
ВОКАЛИ.....	51
ЧУВСТВО И/ИЛИ ТЕХНИКА	52
СЛУШАНЕТО - ЧАСТ ОТ ПЕЕНЕТО.....	52
КРИТИЧЕСКИ УСЕТ.....	53
МИКРОФОННА ТЕХНИКА.....	54
ПЕЕНЕ И МИСЛЕНЕ.....	55
КОГА СТАВАМЕ ПЕВЦИ?.....	56
РЕПЕТИЦИИТЕ.....	57
ПРЕЦИЗНОСТ В ПЕЕНЕТО.....	58
ЗАПИС В СТУДИО.....	58
ПЕЕНЕ НА ЖИВО.....	59
РАЗПЯВАНЕ.....	61
РЕЖИМ.....	61
СТИЛ.....	62
РЕПЕРТОАР.....	62
ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	67

ПРЕДГОВОР

ЗА ЧЕТИВОТО¹

Краткият наръчник ПЕЯ няма характер на учебник по пеене (подобно твърдение би звучало нахално и самоуверено; дори в специализираните музикални книжарници няма да намерите достатъчно дебела "тухла" на тази тематика).

Той е издание на МА-УНИ ЕООД и е създаден с рекламна цел. В този смисъл представлява част от поредица, относима към отделни страни от изкуството и живота.

Други заглавия, явяващи се допълнение към него и от които може да черпите информация по темата, са краткият наръчник КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА, както и сценарият за филм-мюзикъл на същата тема - озаглавили сме го КОНЧЕРТО ГРОССО. Всички тях ще намерите на страниците на сайта.

ma-uni.com

Приятно четене!

¹ Книжката е писана "в движение" и затова се извиняваме за пропуски, неясноти, неточности, граматични, стилистични грешки и други подобни. Бел. а.

ЗА АВТОРА

Авторът има зад гърба си 35 годишен опит на сцена, който го зареди със смелостта да напише тази малка книжка по вокални умения.

Неговата цел бе не да впечатли читателя с "гениални" уроци и препоръки. Книжката е опит да се СИСТЕМАТИЗИРАТ някои известни положения, като по този начин бъдат улеснени всички, проявяващи интерес към материята.

Авторът е убеден, че има колеги, които могат да дадат ценни съвети и да споделят своя опит по разглежданите тематика. (Ако това се случи, съдържанието би могло да бъде разширено и обогатено в някое от следващите издания.)

"Има хора за всичко" - познат афоризъм. Има звезди, сигнали до големия подиум, без да са в състояние да научат други на същото, а и не изпитват подобна нужда - тази тема вече не ги вълнува. (Не се подлъгвайте да си давате парите на изявени певци - може да се окаже, че нямат преподавателска дарба.)

И обратно - хора, поради една или друга причина нереализирали се като звезди, но притежаващи ценното качество да подскажат на другите как да го сторят - така наречените учители. Авторът (предполага, че) попада в категорията на вторите.

ЗА КОГО Е ПРЕДНАЗНАЧЕНА КНИЖКАТА?

Нека читателят не се "зарежда" с големи очаквания, разлиствайки тези страници. От книгата

няма да получите знания за това как да станете световноизвестен оперен певец или звезда от ранга на Уитни Хюстън. Тя е предназначена за хора, тепърва усвояващи вокалното изкуство и имащи амбицията да чуят гласа си като алтернатива на всекидневното прозаично "рапиране".

Нашата амбиция е да ви "подадем" някое и друго познание за това как се пее, за да можете - ако се наложи - да излезете на сцена, да изпълните песен (и да не се изложите). А и защо не - да съумеете да работвате от тези свои умения?

Нищо чудно - след като понатрупате опит, да се пробвате на по-голяма сцена или да продължите образованието си в учебно заведение - това зависи от вас. Независимо от целите ви обаче е важно да получите ОСНОВА, на която да стъпите, за да се изградите като творец.

Още една отрезвяваща забележка - тази книжка няма за цел да замени "живия" вокален педагог. Който ще ви научи на много повече неща, които теорията няма как да ви покаже. Но затова пък вокалният педагог няма нито времето, нито може би интерес да ви занимава с по-странични проблематики - точно тези, които са предмет на книгата. Така че, според нас, това четиво би ви било полезно в "комплект" с добър вокален преподавател.

Няма ограничения във възрастовия състав и пола на читателите - всеки, който може да прелиства страници и да чете, е добре дошъл, независимо дали е на 10 или на 100 години. Постарали сме се да ползваме приятен и лесен за възприемане език, освободен от натруфени "мелизми".

ИЗЛОЖЕНИЕ

ЩО Е ПЕЕНЕ?

Често говорим или за пеене, или се опитваме да пеем, като подхождаме интуитивно към тази наглед проста, но всъщност изключително сложна материя (която неслучайно бива наричана "изкуство"). Слушаме музика, гледаме разни предавания, критикуваме със замах изпълнителите и си казваме: "щом такива некадърници пеят, защо и аз да не пропея?". Обаче може би никога през живота не сме си задавали иначе простичкия въпрос:

ЩО Е ТОВА ПЕЕНЕ?

Ако изпълнявате песен пред интелигентна публика и накрая някой наивно попита: "Защо пеете?", едва ли ще е добра атестация за вас, ако отвърнете: "идва ми отвътре", "чувствам необходимост", "харесва ми", "не знам" и подобни. (Ако публиката не е интелигентна, тя едва ли ще ви задава въпроси, така че решавайте.) Би трябвало да сте наясно с ЛОГИЧЕСКИТЕ основания за вашето занимание. Иначе и птичките пеят, дори по-добре от повечето певци.

Започваме от първичните прояви на "пеенето" - времето, когато се появяват първите звукови сигнали в животинския свят. Казано на съвременен език: тяхната функция била да се предава във въздушна среда определена ИНФОРМАЦИЯ. (Информацията е втората важна съставка на обективната реалност - освен енергията - поне така твърди съвременната физика.)

С течение на времето тези способности се развили дотолкова, че се превърнали в изкуство. Именно това изкуство е предмет на разглеждане тук - изкуството за предаване на информация, но вече не като сигнал за опасност, за намерена храна, за сексуален нагон и прочие, а за дълбокия и богат вътрешен свят на твореца. Информация, поднесена в компактна, самостоятелно обособена форма, подчинена на каноните на естетиката.

Как ще предадете тази информация, изпозвайки единствено двете си гласни струни, и колко въздействаща ще бъде тя върху адресатите - ето това е ИЗКУСТВОТО НА ПЕЕНЕТО.

ЗА УДОВОЛСТВИЕ ЛИ ПЕЕМ?

На пръв поглед безсмислен въпрос. Но ако сме искрени към себе си, с изненада и огорчение може да установим, че неговият отговор е отрицателен. Как да разберем истината?

Отговорът е прост (като "фасул"): ако човъркате нещо по автомобила или вършите домакинска работа и се уловите, че си тананикате някаква мелодия, тогава - определено да. И ако това се превърне в навик, има шанс да се доизградите като певец/певица.

Но ако мислите за пеене само по време на уроците, които взимате при вокален педагог, ще ви бъде доста по-трудно. Тепърва трябва да развивате в себе си любов към пеенето - такова, каквото е то само по себе си - изкуство.

Нямаме намерение да ви обезсърчаваме. Ако все още ви липсва навик и желание да си "попявате" докато вършите някоя чиния, това не винаги означава, че нямате певчески заложби. Може би те ще проявят когато придобиете опит с пеенето. (Както казват - апетитът идвал с яденето. Но не пейте по време на ядене.)

УСЛОВИЯ - ПОМЕЩЕНИЕ И ОБОРУДВАНЕ

Изискванията са подобни на тези, които вече описахме в книгата КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА - трябва да разполагате с ПОМЕЩЕНИЕ, в което да се разпявате, без да бъдете обезпокоявани от никого, както и да не пречите на никого. Това е малко трудно изпълнимо в нашенските "панелки", но решение трябва да се намери - под формата на гараж, мазе и прочие. В противен случай рискувате да не можете да си изнесете гласа.

Второ важно условие - на всяка цена се сдобиете с ПИАНО. (За солфежа ще ви е необходим инструмент.)

Защо именно пиано, а не, да речем, голям и красив барабан?

Защото пианото е ОСНОВЕН инструмент - при него клавишите са подредени възможно най-удобно както за свирене, така и за гледане, освен това тоновете му са нещо като стандарт (не случайно редица други инструменти се настройват именно по пианото).

Ако изпитвате неприязън към този инструмент - не ви се нрави по форма, цвят, големина или ви създава някакви неприятни асоциации, може да се сдобиете с "подобие" на пиано - КИЙБОРД (синтезатор) - тук разнообразието от дизайни е голямо и почти е изключена вероятността да не си харесате поне един модел.

Относно кийбордите - вече се продават "детски" модели за под 100 лева. Освен това е удобно и от практическа гледна точка - лесно се пренася. Добре обаче е той да е с нормални по големина клавиши и да е с поне 4 октави - 3 ще са ви малко, (повече от 5 - разкош). Гласът ви едва ли ще надвиши 4 октави (с фалцета).

Но е важно кийбордът (синтезаторът) да има собствени говорители (колонки), за да чувате тоновете му непосредствено. И последно - гледайте основната му "бленда" да е ПИАНО. Друго засега не ви интересува.

Не е лошо да се сдобиеете с някаква "уредба" - миксер, усилвател, колони (или поне от модерните напоследък "караоке-боксове"). Въпреки че за самия процес на обучение те не са необходими, дори на определен първоначален етап - вредни. Започнете ли от самото начало на обучението да пеете на микрофон, рискувате да не можете да си познаете гласа, ако се наложи да попявате в моменти, когато спре тока. А точно тогава да ви слуша човек, от мнението и оценката на когото да зависи вашето "звездно" бъдеще.

МИКРОФОН? Не случайно животът на поколения певци преминава в треска около избора на последния модел микрофон, който, предполагат, ще ги направи звезди. (Тази тема обаче е толкова обширна, че обемът на книгата няма да стигне само за нея.)

Ще се ограничим единствено в препоръка - в зависимост от характера на пеенето. Ако ще се пее в студио, е добре микрофонът да е специален - СТУДИЕН. При всички останали случаи - КАБЕЛЕН, освен ако сценичното поведение не изиква активно движение. Тогава е задължително - ДИСТАНЦИОНЕН.

МАРКА на микрофона - също бездънна тема. Няма да изреждаме известни модели, за да не ви объркаме - те са стотици. А и марката не винаги е критерий, например SHURE SM58 - той не е подходящ за всички случаи, въпреки че се рекламира като универсален. Може да си купите микрофон за 1000 и доста повече "пари", а той да звучи по-зле от микрофон за 100. (По простата причина, че скъпият микрофон обикновено се нуждае от по-специално оборудване, за да блесне с качества - кабел, миксер, усилвател, колони, саунд карта и прочие.)

Микрофонът е като дреха - може да изглежда красива, но ако ви стяга, не струва. Микрофон се избира САМО СЛЕД ПРОБА! (Желателно е с вас да има човек, който разбира от тази техника, особено ако купувате скъп

микрофон, който ще ви служи цял живот.) Той трябва еднакво добре да възпроизвежда целия спектър - ниски, средни, високи - да е с равномерна честотна характеристика. И да "поема" вашите, все още необработени "изхвърляния" на въздух без да "гъгне", т. е. да има голям динамичен диапазон.

Напоследък се ползват и друг вид микрофони, наподобяващи "хендс фри", т. е. свободни ръце. Те изглеждат ефектно, но са крайно проблематични за ползване от начинаещи певци, особено ако не са някой изключително скъп модел. Такъв микрофон изисква перфектна вокална техника, защото по понятни причини не можете да го отдалечавате и доближавате до лицето си. Трябва да имитирате отдалечаване от микрофона без да го отдалечавате. Или да пеете най-високия си тон без да го извиквате, за да не запушите микрофона. На този етап не ви го препоръчваме.

(За ваше успокоение: за учебни цели дори микрофон от 20 лева ще ви свърши работа. Просто гледайте - когато го държите - да ви тежи в ръката; вече има чудесни китайски модели.)

МУЗИКАНТСКИ УМЕНИЯ

Трябва ли да свирите на някакъв инструмент, за да можете и да пеете?

В 90 процента от случаите! Музикантските умения ще ви спестят много време за усвояване на основните положения в музиката и ще ви остане време да се съсредоточите върху чисто вокалните аспекти.

Но ако не ги притежавате, не унивайте. Те не са абсолютно задължителни. Това, което е важно за вас, е да познавате основните клавиши на пианото, да знаете кой клавиш на коя нота отговаря. Да имате елементарни познания за гами и акорди. Което не е толкова трудно да

се научи - просто помолете някой познат музикант да ви ги покаже. Ще изгубите някой и друг ден, но ще получите знания, които ще са ви опора цял живот.

Разбира се, ще ви се наложи, макар и по елементарен начин, да изсвирвате някоя и друга проста мелодия, дори с един единствен пръст. Но за пеенето не са ви необходими сложни акорди. Това ще е нужно едва когато започнете да правите вокали и импровизации. (Обикновено, малко неправилно, наричат този "стил" на свирене "облигато пиано".)

Знаенето на ноти? За професионалния певец - задължително. (За звездите - не.)

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПЕВЕЦА

Може би най-тревожният въпрос, който всеки начинаещ вокалист си задава, е примерно следният: "Имам ли качества за певец?"

Отговорът му не е много лесен. Тук се намесват множество фактори - дали желанието му да стане певец не е моментно, дали чувства в себе си дарба на творец или просто желае да се "покаже", и прочие.

Но не е и много труден - ако се подходи от чисто музикална гледна точка. Защото практиката отдавна е заложила изискванията, на които трябва да отговаря мераклията - в чисто технически аспект:

- Ритмичност - първото и едно от най-важните условия за пеенето. Музиката в основата си е пулсация (според най-модерната физична теория - струнната - всичко на този свят е вибриране на струни с определена честота) и този ритъм трябва да бъде спазван с фанатична точност. В противен случай съществува опасността съпровождащият ви оркестър отдавна да е завършил мелодията и музикантите да си пият кафето, а вие да сте още на предпоследната фраза.

- Вярност - второто, но не по важност, условие. Може да сте ритмичен като часовник, но ако не умеете да "улавяте" тоновете и пеете някъде между тях, по-добре станете импресарио, музикален критик или жури.

- Глас - няма нужда от подчертаване. Трябва да имате ГЛАС. Това, на пръв поглед, безсмислено твърдение, е много важно. Защото на практика се оказва, че кандидат-певците уж разбират, че за пеенето е необходим глас, а когато започнат да пеят, такъв не излиза... отникъде. Така че, когато се говори за глас, се разбира СИЛА, мощ на гласа.

С едно единствено уточнение: в съвременната популярна музика, в която се използва електроника, относително слабият глас може да бъде компенсиран, за разлика от оперното пеене, където не може да пеете под носа си (освен ако той не е толкова дълъг, че да стига до края на залата).

- Липса на говорни дефекти - не може да пеете, ако заекват или фъфлите - кой ще ви чака да си изпеете фразата или да разбере какво точно "рапирате"?

При всички останали случаи имате шансове да станете певец - е, след много и упорита работа.

СТРАХ ОТ СОБСТВЕНИЯ ГЛАС

Когато за първи път се видите в огледалото, може и да не се познаете. Същото важи и за гласа. Когато за първи път запишете собствения си глас и пуснете записа, със сигурност ще се отвратите от себе си. Може да сте си въобразили, че пеете като херувим, а да се окаже, че гласът ви излиза като от преизподня.

Ще се наложи да свикнете със собствения си тембър. Искате ви се да имитирате любимия си певец, оказва се, че гласът ви подхожда към песните на най-нелюбимия. (Природата си е направила шега - за ваша

сметка.)

Какъв е изходът?

Да работим върху себе си. Гласът е даденост, но на нас ни остава възможността да го развием, култивираме, да извлечем от него най-доброто. И може да се окаже, че не сме в състояние да имитираме любимката си - Бони Тейлър, но пък ни се удават песните на Марая Кери!

СМУЩЕНИЕ ОТ ХОРАТА

Естествено състояние. За съжаление то може да се окаже сериозна пречка пред вашето обучение, дори оставайки насаме единствено с вокалния педагог. И се ужасявате - как ще свикна да пея пред много хора, след като ме е срам да си отворя устата пред един-единствен - човекът, който най-добре би трябвало да ме разбира?

За да преодолеете този психологически момент, изведете на преден план следното съображение - вие и вашето тяло са ДВЕ РАЗЛИЧНИ НЕЩА. Вие - това е вашият вътрешен, ментален, безтелесен свят. А вашето тяло - НЕЩОТО, което трябва да накарате да издава приятни звуци. И в този смисъл подходете снизходително, дори с насмешка към вашите първоначални неумения.

КАК НЕ ТРЯБВА ДА ПЕЕМ?

Когато посетите вокален педагог, със сигурност неговите усилия ще бъдат насочени към отговор на въпроса: как да пеем? Но едва ли някой ще се досети да отдели някой и друг час за това да ви покаже как НЕ СЕ ПЕЕ. (Разбира се, в процеса на обучението постоянно ще възникват такива моменти - когато ще получавате забележки относно неправилното си изпяване.)

Нашата идея тук е друга - в процеса на обучение неправилното пеене да бъде показано ОТДЕЛНО, т. е. за

него да бъдат предвидени специални уроци. Не само отделни фрази, тонове, а цели песни, изпети неправилно. (И да бъдат давани примери с лошо пеещи певци, като се прави подробен разбор на тяхното пеене.)

БОЕН РЕВ В ПОЛЕТО

С какво да започнем? С учене на песни ли?

Ако имате певческа основа, може би. Но ако сте изправени пред перпективата тепърва да опознавате гласа си, по-добрият вариант е друг.

Разполагате с обособено шумозаглушено помещение? Няма проблем. Но ако не, тогава ви остава да хванете пътя. В "буквален" смисъл - хващате някоя "дорога" извън населеното си място и намирате пуста, безлюдна поляна.

Ако досега не сте викали, сега е моментът. Поемайте въздух и започвайте да изкарвате това, което ви се е насъбрало в душата последно време. Лека полека - да не прегракнете от самото начало.

Не се притеснявайте от грозотата, която ще се излее от устата ви. Точно това ви е целта - тя да започне да излиза. Защото, преди да се научите да пеете красиво, трябва да знаете какво означава грозно пеене. Едва когато придобиете БАЗА ЗА СРАВНЕНИЕ, ще можете да си изработите така необходимия ви критически усет (виж по-долу).

Малко по малко се отпуснете - никой няма да ви чуе. Но пък вие ще можете да ЧУЕТЕ гласа си. Вслушвайте се в него - сила, височина, продължителност, тембър. Викайте, крещете - каквото ви хрумне. Но на всяка цена - всички познати ви природни и животински звуци - кучета, котки, коне, магарета, гръмове, трясъци, а защо не и онези, които понякога издава човешкото тяло? Преди да се научите да пеете като бог, трябва да усвоите изкуството

да ревете като звяр.

(Представте си, че ви нападат крадци. И трябва да извикате "помощ". Ако не сте сигурни в гласа си, може да се притесните, че ако викате, ще прозвучи грозно. И само поради тази причина да решите, че е по-добре да се оставите да ви ограбят.

Затова, докато сте на полето, се научете да викате "помощ". И дано Неволята ви чуе...)

Тренирайте дробовете си. Те трябва да се пълнят с въздух, а мускулите на гръдния кош - да се стегнат.

Ето ви го първия, най-начален етап от изнасянето на гласа. (Как ще пеете рок без тази "зверска" основа?) Това вокалният педагог няма да ви го предаде. Формално той ще се опита да ви изкара гласа, но по разбираеми причини (да не забравяме "панелката") това няма как да стане "по книга". И ще пробва с "мо-мо-мо" (все пак трябва да вземе някой лев).

Преди да отидете при педагога, вече трябва да сте наясно с гласа си в неговия груб, необработен вид. Да имате предварителна представа за гласовите си възможности.

(Правило ли ви е впечатление защо викачите по улиците имат мощен и обработен глас? Именно затова.)

"ВЪЗДУХ" ЛИ Е ПЕЕНЕТО?

Светкавичният отговор е: "да, пълен въздух"! (При положение, че гърдите на певица не са напълнени с въздух преди да изпее съответната фраза...)

Разбира се, това е шега, която демонстрира колко е важен въздухът при пеенето - така, както той е важен за спортиста, да речем. Същото важи и за акордеона - ако не го напълним с азот (78%) и кислород (21%), колкото и да щракаме по клавишите, няма да чуем нищо.

Нерядко певците казват: "пеенето е дишане". Има

голяма доза истина в горното. Въпреки че темата за дишането може да ви се стори малко странна, особено ако до този момент не сте се занимавали с пеене. Ще си кажете: "Какво пък толкоз има във въздуха, че да му обръщам особено внимание? Аз цял живот си дишам и нямам проблеми с него."

Вслушайте се в някоя песен и по специално в пеенето. (За тази цел е добре да подберете качествено записана песен.) Ще се изненадате не на шега, когато установите, че чувате не само пеенето, а и ДИШАНЕТО.

Ако сте по-внимателни, ще установите, че преди всяка фраза певецът си поема въздух. Това е важен момент в пеенето и в известен смисъл е ЧАСТ от самото него. Така че ако решите да пеете, трябва да включите и дишането като неотменна част от песента (така, както "свистенето" на пръстите по струните на китарата).

Сега - най-важният въпрос: КАК СЕ ДИША?

Както показва практиката, преобладаващата част от начинаещите певци дишат неправилно. И тепърва трябва да преустройват начина си на дишане, което съвсем не е лесно, като се имат предвид дългите години, преминали в изработване на грешен навик.

Ако се поразровите из Интернет, ще намерите доста уроци, визиращи правилното дишане. Проблемът е, че не знаете на кой точно да се спрете.

(Образен пример за това, как евентуално да дишате, сме дали в книжката КОНЧЕРТО ГРОССО - приложението-сценарий. Тук само ще повторим някои основни неща.)

За да се научите да дишате, трябва първо да съобразите стойката си. Няма да се получи, ако сте седнали на отрупана с вкуснотии маса, и то с пълна уста. Или по някаква причина сте се озовали под леглото.

За целта трябва да застанете изправен, долу-горе като войник в поза "свободно". Желателно е да сложите

ръце на кръста - колкото по-високо, толкова по-добре - ще усетите дали правилно се разгръща гръдния ви кош.

Първо правило - да се запомни, че въздух не се взима с корема. Трябва да свикнете с поемането му така, както правят акулите - отстрани. Коремът трябва да остава ненапрегнат. (И не повдигайте рамене в усилие да напълните дробовите.)

В началото на упражненията трябва да се научите да дишате БАВНО и СПОКОЙНО (ако някой ви гони, помолете го да спре за момент) - взимате бавно, задържате и отпускате бавно. Важно е да свикнете да КОНТРОЛИРАТЕ целия процес на всеки негов етап. От това ще зависи и контрола на гласа при пеене.

ВДИШВАНЕТО - правете го през НОСА, а не през устата. Устата оставете за изкарване на въздуха, а не за вкарване. (Ще станете гениален певец, ако успеете обратното. Или един от многото бездарници, мънкащи си под носа.)

ЗАДЪРЖАНЕ - след като внимателно, бавно, спокойно и без напрежение сте си поели въздух, трябва да се научите да го задържате. Това се прави с мускулите на диафрагмата, корема и трябва да е без усилие. Задържането може да ви се стори лесно, но ще усетите колко проблемно е то по време на пеене, когато неочаквано установите, че въздухът не ви стига.

И последна фаза - ИЗДИШВАНЕ. Научете се да изпускате въздуха постепенно и продължително, стискайки зъби като съскаща змия. Без промяна в тона, накъсване, пулсации и прочие - чисто и равно.

Не се бъркайте, като смятате, че повече глас означава повече въздух, макар на пръв поглед е така. Тази заблуда е особено доловима при пеене пред микрофон. Ако напреднете с техниката, с изненада ще установите, че гласът ви може да се лее и без да сгърчвате като станиол белите си дробове.

Правете упражненията по дишане на серии - например по 10 на серия. И ако усетите леко замайване на главата, значи сте дишали правилно.

Ако в процеса на усвояване на дишането получите болки в мускулите от напрежението, би трябвало да се досетите, че е време за почивка.

Дишането трябва да става леко, без стягане. И ако все още не сте наясно как точно да подходите към този важен елемент от пеенето, ще ви подадем "жокер": поемайте си въздух по начина, когато искате да се прозеете - това е правилното дишане - природата ви го подсказва. (Така че прозявайте се, докато ви се доспи.)

ИЗНАСЯНЕ НА ГЛАС

След като сме си поели въздух, може би най-важната задача пред нас е изнасянето на гласа. Терминът "изнасяне" създава известна неяснота, затова налага пояснение.

Къде ще изнасяме гласа си? В чужбина ли? Не. (Освен ако не сме концертиращи певци с международна известност.)

Изнасяне означава "хващане на гласа" и изкарването му - с всичката му потенциална сила - извън нас. Все пак това е целта - той да стигне до слушателите. (Или поне до микрофона, намиращ се на 2 сантиметра от устата ни.) Не случайно оперните певци успяват само с глас да изпълнят цялата зала. Коментар: "изнесен глас". Но за да стигнем до това ниво, са ни необходими доста неща, едно от които е т. нар.

СОЛФЕЖ

Ако искате да си попявате или просто да крещите

по телефона ей тъй - без причина, от солфеж едва ли ще имате нужда. Но ако ще ставате професионален певец, особено ако ще излизате пред много хора, събрали се специално заради вас, без солфеж няма да "минете метър". Липсата на солфеж си проличава веднага, независимо как се кривите и подскачате на сцената. Още на втория тон професионалистите ще определят на какво ниво сте като певец.

Сигурно ви е известно, но ако още не, имайте предвид, че професионалното пеене не е "свободно съчинение" - има утвърдени от практиката изисквания - за музикална грамотност в общ план: теория на музиката, нотна грамотност, познаване на стиловете, владеење на инструмент, способности за импровизация, сценично поведение и прочие. Когато издържите съответния изпит и САМО тогава, получавате КАТЕГОРИЯ АРТИСТ. В зависимост от категорията артистите (в частност певците) придобиват право да работят в определени за това места - ресторанти, барове, концертни зали, стадиони и прочие. Като съответно възнаграждението им зависи от тази категория.

Е, изискванията в днешно време не са толкова строги и ако имате самороден талант и се прочуете с авторски песни, да речем, може да станете дори звезда (вижте в КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА). Но да си похабите живота с надеждата да блеснете, разчитайки само на дарба - за това се изисква сила на характера и вярна преценка на ситуацията. Не разчитайте на 100% успех, а се подгответе за възможно най-неприятното - на 80-тата си годишнина да установите, че сте си пропилили времето. (Приемете нашите съчувствия в аванс.)

Солфеж - страшна дума! Примерно определение за солфеж: "музикално упражнение за пеене по ноти, без текст и аккомпанимент."

Солфежът е в основата на пеенето. С негова помощ

може да разгледате всяка мелодия на съставните ѝ части, и да ги изучите, така да се каже, на "атомарно" ниво. (А атомарното ниво в конкретния случай са тоновете, възпроизведени от отделните клавиши на пианото.)

Солфежът позволява да отработите буквално всеки тон - и по височина, и по сила, и по продължителност, а защо не и като бленда? И ако все още изпитвате недоверие (защо "по-дяволите" ми е необходим този "проклет" солфеж), си представете, че трябва да носите две дини под една мишница (т. е. ако нямате солфеж и поради тази причина не може да разчлените фразите на по-малко от два тона)? Солфежът ще ви покаже как да носите "дините" една по една - здраво, стабилно, сигурно.

Солфежът ще ни даде отговор и на много производни въпроси: как да определим и евентуално увеличим диапазона си, как да репетираме (защото той сам по себе си е вид репетиция), как да се разпяваме, как да се сдобием с вибрато, фалцет и прочие.

ДИАПАЗОН. ТЕМБЪР. БЛЕНДА

Диапазонът е основен критерий за възможностите на гласа. Едно е да се носите по магистрала с 200 километра в час (долу-горе това са възможностите на съвременните серийни автомобили), друго е през това време покрай вас да прелети в същата посока спортна машина, движеща се с 400 километра в час. (Може да ви се стори, че стоите на едно място...)

Навярно сте забелязали - известните певци се напъват да "чукнат" най-високия възможен тон. Ако (махнем двете нули - до които сте ходили поради напъване) 200 километра в час са примерно 2 октави, 400 би трябвало да са 4. (Сами си правете сметката.)

Обикновено гласът е с диапазон 2-2,5 октави (без фалцета). Изключение правят големите имена, някои от

които достигат до 4-5 октави, но поне засега (от великодушие) да не ги предизвикваме на дуел. Достатъчно е на първо време да изработите 2 октави, в които да сте сигурни.

В музиката са се наложили следните условни деления на гласове и тембри.

МЪЖКИ:

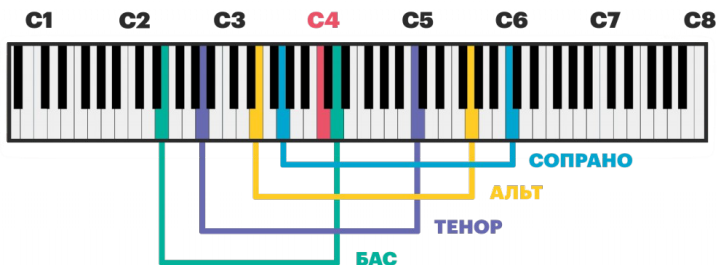
- тенор - най-високият мъжки глас;
- баритон - "златната" среда;
- бас - няма нужда от пояснение.

ЖЕНСКИ:

- сопрано - най-високия женски глас;
- мецосопрано - среден;
- контраалт - нисък.

Определянето на ДИАПАЗОНА най-добре може да направи вокален педагог. Но ако нямаме такъв "подръка"?

Как да проверим какъв е той, като се ползваме от услугите на пианото (синтезатора)? Това е сравнително лесно - както се вижда от схемата - основните тембри се наслаждат приблизително на еднакво отстояние един от друг:

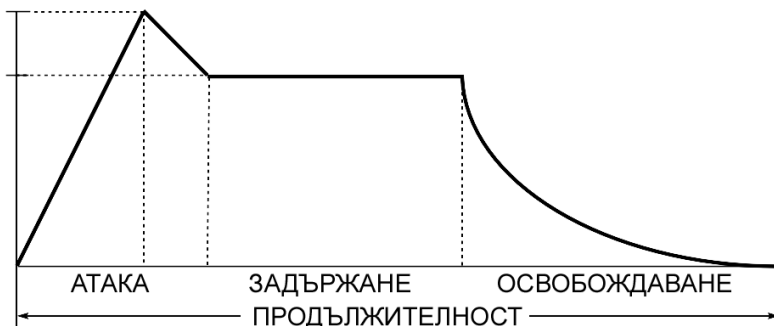
До голяма степен ТЕМБЪРЪТ е генетически заложен и срещу това не може да се направи нищо. Ако сте тенор, тенор ще си останете. Ако сте бас, трудно ще изпеете тенорова партия (освен ако някой не ви завари с неговата жена и в яростта си не ви клъцне някъде отдолу).

Под така наречената БЛЕНДА (на музикантски жаргон) се разбира също тембър, но обогатен с характерни обертонове. Например тенор, но притежаващ специфичната за рок музиката дрезгавина. (Същото вероятно може да постигнете, ако сте "локнали" ледена бира след поредния "тютюн".)

Един съвет: когато пеете, няма да е зле на отделни места да попромените блендата си. Например имате лиричен, мек глас, който се лее плавно и приспивно. Но за да подчертаете богатия вътрешен свят на главния герой (такъв винаги има - не се занимавате със спекулативно мислене, за да се абстрахирате от субективността), деликатно и с мярка сменете блендата. Например леко изревете като рокаджия. Песента веднага ще получи "цвет". В противен случай рискувате да затънете в монотонност и еднообразие - така, както са затънали в калта на интерцията (макар и с мощните си мотори) съвременните хард-метъл-траш рокаджии. Еднообразно хъркащо реване - от песента оригинално остава може би само името.

ЗВУК - ПАРАМЕТРИ

В теорията за звуците ще открием немалко информация, включително под формата на научни графики и схеми. За да не загубим читателската си аудитория (която, доказано е, се ужасява от формули и чертежи), тук ще се ограничим с една единствена графика, не толкова с учебна, отколкото с илюстративна цел.

Изушихме се да ви предложим тази иначе проста картинка, защото тя е в основата на всяко звукоизвличане, независимо дали става въпрос за пеене, за звук, генериран от музикален инструмент, природен звук - от гръмотевица, корабна сирена или просто изкашляне. (Ако не ви се занимава с теоретизиране, може да я пренебрегнете.)

Вижда се как първата част на звука - атаката - е с ниво, по-голямо от останалите. Това е моментът, в който звукът "излиза на сцената". Ако не успеем да го подчертаем, рискуваме пеенето ни да се получи вяло и безизразно.

Следва сравнително изравнен, по-продължителен пасаж - задържането. Това е "съдържанието" на звука - оттук ще разберете какъв е самият звук по височина и характер.

И, разбира се, края - освобождаването, отпускането, изчезването. Което, за разлика от атаката, идваща с фанфари, обикновено се "изнизва по терлички".

(Има и изключения - например в оперното пеене, което е освободено от задължителната ритмика на популярната музика. Там се предпочита звукът да "приижда" плавно и постепенно, т. е. атаката на звука се

притъпява, но това са нюанси, които не са предмет на настоящото четиво.)

"АТОМИТЕ" НА ПЕЕНЕТО

Когато слушаме някаква мелодия, имаме нагласата да я схващаме като единно и неделимо цяло и рядко се замисляме за вътрешната ѝ структура. Още по-малко се замисляме за същото, като слушаме пеенето в нея.

Истината обаче е, че макар привидно монолитно, всяко произведение се състои от отделни, относително независими един от друг елементи. Именно тези елементи - ГРАДИВНИТЕ ЧАСТИЧКИ на песента - следва да бъдат предмет на особено внимание от страна на бъдещия певец. (Така както отделните строителни елементи - тухли, керемиди, плочки, арматура и прочие са градивните елементи на всяка новопостроена къща.) Задачата на певеца е да се запознае с тези елементи, да ги изучи поотделно, усвои и приложи в своето изпълнение.

ФРАЗИРОВКА

Тези отделни елементи (с ваше позволение) ще наречем ФРАЗИ. С риск да хиперболизирам: всяка фраза е самостоятелна МИНИ-ПЕСЕН. Затова подходете към изучаването на фразите с необходимото внимание и респект. Научите ли се да пеете отделните фрази, значи сте се научили да пеете - остава ви само да ги сглобите в необходимата за песента поредица, защото всяка песен е поредица от фрази (както думите и изреченията са поредица от отделни букви).

Как да отличим една фраза от друга?

При пеене фразата обикновено започва в момента на поемане на въздух и завършва при неговото изразходване, макар, че това правило има изключения.

(Например две фрази, изпети с един въздух.)

Фразата е като изречението. (Като изречението: "Фразата е като изречението.") Има си начало, средна част, и съответно - край.

НАЧАЛО НА ФРАЗАТА.

Може би най-важната нейна част. Ако не започнете правилно, дори да завършите перфектно, у слушателя ще остане неудовлетворение от липсата на цялостност. (Авторът познава такива изпълнители - завършват със страхотна атака на гласа, но начеват фразата видимо неуверено, тихо и някъде между тоновете.)

Пример: започвате изречението по-горе, но началото му е неопределено: "... е като изречението." (КОЕ е като изречението? Неясно.)

Отработването на началото на фразата може да ви се стори най-трудно от всички занимания, защото изисква да попаднете, така да се каже, в десятката от първия изстрел. Затова се старайте така да поднесете първия си звук, щото той да звучи убедително, сигурно, вярно, да е динамически и тоново точен (ако е необходимо, повторете хиляда пъти - за подобно занимание повторенията не са много).

СРЕДНА ЧАСТ.

Ето го примера, съобразен със средната част: "Фразата... изречението." (Виждате какво се получава, когато липсва средата.)

Средната част може както да е проста - "два тона накръст" и едно: "оу-бейби", така и усложена - от наличието на множество думи и срички, "подскачаща" нагоре-надолу мелодична линия и така нататък.

Като оставим настрана фонетиката и се съсредоточим върху мелодичната линия, ще забележим, че в почти всяка фраза има тон с височина, ПО-ГОЛЯМА

от останалите (това не важи за рапа - певците на този тип музика може да си отдъхнат). Трябва да наблегнем именно на този тон поне по две причини.

Първата - заради изразителността на пеенето. Този тон е като "засечка" - той маркира характерен момент в песента (така, както засечките на лините при щриховане са толкова важни в изобразителното изкуство).

И втората - защото обикновено най-високият тон е най-труден за изпълване. И е необходимо да подходим към него с по-голямо съсредоточаване.

ЗАВЪРШВАНЕ НА ФРАЗАТА.

Завършекът на фразата обикновено е критерий за майсторството на певеца - така, както виртузната каденца показва класата на оркестъра. Тя може да завърши, общо взето, по два различни начина: плавно - с постепенно затихване (поукрасено с вибрато), и рязко - при динамичните стилове музика. Важното тук е краят да се "извае", а не да остане да виси като звукова неопределеност.

Примерът за липса на изразен край: "Фразата е като..." (Като какво?)

Един "жокер": ако сте рокаджия и в един момент усетите, че ви свършва въздуха и сте на път да изфалшивеете преди да успеете да изпеете докрай наумената фраза, просто прекъснете вокала. Има шанс това да не се касифицира като недостатък в пеенето ви.

Вместо обобщение - помощно правило, почерпано от практиката: ако по време на пеене, например при изучаване на нова песен, не ви остане време да се съсредоточите върху всеки елемент от фразата, опитайте да наблегнете на поне три неща - нейното начало със съответната атака, характерната височина по средата ѝ, както ѝ нейния завършек - плавен или рязък.

КАК СЕ УЧИ ПЕСЕН?

Дали да наблегнем на солфежа или да започнем обучението си направо с песни?

Въпросът не е лишен от основание. Класическото правило е - естествено солфежът. Обаче идеалните ситуации в живота са малко. Я си представете, че сте професионален музикант, на когото се налага да пропее, така да се каже, в движение?

(Една песен се учи по два начина.

Първи: изслушвате я няколко пъти и след това я изпявате няколко пъти. Песента е готова.

Втори: изслушвате я безкрайно много пъти и след това я изпявате безкрайно много пъти. Песента не е готова.

Ако не се засмеете на тази плоска шега, значи не ви е до смях.)

Когато изучавате нова песен и тя ви се стори сложна и неразбираема, спасението е в развиване на способността за АНАЛИЗ - мисленото ѝ разглобяване на отделни пасажи и фрази - близки до тези, които вече сте усвоили чрез солфеж. Успеете ли да направите това, значи вече нямате "родилни" мъки с пеенето. (Но за обучение все пак потърсете някоя проста и спокойна песен.)

Важен психологически момент.

В реда на нещата: когато се захващате с някоя известна песен, да изпитате респект и от песента, и от изпълнителя. Казвате си: "кой съм аз, че да се докосвам до тази велика песен?" И загубвате битката още преди да сте я започнали.

Напълно е възможно в продължение на дълги години да не посегнете към песента само поради посочената причина, независимо че, както се оказва впоследствие, сте придобили способността да я изпеете.

Трябва да преодолеете това ограничение. Как?

Няма съвършени неща. Опитайте се да намерите някое слабо място в пеенето - а такива обикновено има. Например монотонност, леко изфалшивен тон, недобре изпята фраза и прочие.

Но дори да няма (при някое перфектно изпълнение), създайте такова изкуствено. Изсумтете: "тази бленда не е подходяща, би могла да бъде малко по-тежка".

Изобщо ситуацията наподобява случай, в който видите някоя красива жена и, понеже не можете да си я позволите, си казвате: "Е, добре, красива е, но и аз съм."

След като си създадете формален повод за критика, следващият етап е, примерно: "Тази песен не е доизпипана, сега трябва аз да седна, че да я изпея по-добре." (Започваме да ви завиждаме за увереността, която самите ние ви вдъхваме.)

На кои основни моменти да наблегнете, когато песента "се съблича" пред вас?

На първо място - МЕЛОДИКАТА. На този етап не се интересувайте от динамика, ритмика, бленда и разни украшения (виж по-долу). Вслушайте се в песента и мислено отграничете само мелодичната линия, като се постараете да я "накълцате" на отделни пасажи - начало, куплет, припев, край. Как е организирана, кои са продължителните и кратките тонове, дали има характерни моменти - да речем триоли (три тона, изпети в рамките на два) и прочие. Мелодията трябва да зазвучи в главата ви семпло (и дразнещо) така, както ви стряскаше призивния тон на първия ви мобилен ви телефон (т. е. от най-старите).

Ако в песента сте забелязали пасаж, какъвто не сте репетирали при вокалния педагог (и при най-добро желание от негова страна едва ли би бил в състояние да ви покаже всички възможни упражнения за разпяване - те са стотици), това ще е находка.

Изчистете го мислено от всички паразитни украшения в оригиналния запис - ефекти: еха, халове, вокодери, вокали, специфични бленди... "Разголете" го до основни тонове и фразировка и го прибавете към солфежната си техника. (Научете се да го свирите на пиано - изсвирването на мелодичната линия на песен няма да създаде проблем за начинаещ пианист като вас.) Ето ви още едно "бисерче", добавено към певческата ви огърлица - хем упражнение, хем песен.

Следващ етап - ДИНАМИКАТА, РИТМИКАТА (пулсацията я оставете за живото си изпълнение). Почувствайте СТИЛА - трябва да го "докарате" само с пеене - без музикален съпровод. (Може дори само с "бибап" - и помощно щракане с пръсти.)

По-нататък - изработка на ЗВУЦИТЕ-БУКВИ. Тук вероятно "ще падне" най-много работа. (Мелодичната линия при пеене е сравнително проста, динамиката - повтаряща се, обаче буквите и думите - много повече.) Но пък усилието ще си заслужава - ако сте се справили и накрая си пуснете работния запис, може и да не си познаете гласа - той да прозвучи напълно професионално.

Не е нужно да се нахвърляте на много песни. Изберете си една основна, върху която работете упорито - фраза по фраза. Може с месеци. (Има такива песни - на пръв поглед прости, но така композирани, че позволяват да бъдат изслушвани безкрай много пъти без да омръзнат. За разлика от някои други - наглед сложни, но след второто им пускане ви се прииска да ги смените. Въпрос на композиторска дарба.)

Не бързайте - подходете сериозно към заниманието си, защото иначе губите ценно време. Не се отчайвайте, ако не успеете от първия път. Съвременните песни са относително сложни в смисъл, че се състоят от множество фрази, всяка със своя специфика, като не винаги е възможно начинаещият певец да им направи разбор. А

песните все пак се пеят от майстори, които умело вплитат в произведенията си разнообразни техники, понякога умело замаскирани.

Не мислете за песента като за песен, а като за глина, която трябва да извадете. АБСТРАХИРАЙТЕ СЕ от субективното си отношение към мелодията, певица, стила, звученето и прочие. Например, наумили сте си, че трябва да харесвате Сийл, а не долюбвате Стинг. Ако ще ставате професионален певец, приключват с харесването и мразенето.

Научете се да цените музиката КАТО ЦЯЛО, а не само отделни нейни проявления. Това ще ви помогне, ако не за друго, но когато започнете да "събрате" песни за репертоар (виж по-долу). Ще съумеете да вкарате под един "сайвант" множество "блеения" - от иначе различни стилове, като ги преаранжирате според вашите изисквания и възможности. Ще си създадете собствени, неповторими стилово песни. Тогава и Сийл, и Стинг, и Тина Търнър, и Уитни Хюстън, и Дейвид Ковърдейл, и АББА, и Металика ще си подадат ръка, а няма да се "трепят" едни-други.

Съсредоточете се върху мелодика, ритъм, динамика, дишане. С течение на времето ще установите, че в един момент отделните песни ще ви зазвучат като ЕДНА ЕДИНСТВЕНА, макар и доста дълга. Това ще е критерият за навлизането ви в материята.

Може да прозвучи куриозно, но една единствена песен може да ви направи певец. Защото в една единствена песен (е, зависи как е подбрана) се съдържат всички елементи на пеенето. Дори те да не са достатъчни, винаги може да се добавят нови - развийте чувството си за импровизация. И песента ще стане ВАША.

Ще забележите, че сте в състояние да повтаряте дадена мелодия десетки, стотици пъти без да ви омръзне. От слушател на музика постепенно ще се превръщате в нейн създател. От вашето съзнание ще започнат да

отпадат първоначалните наивни представи за пеенето, които са ви впечатлявали като начинаещ певец, и ще се съсредоточите върху действително стойностните страни на това нелеко изкуство.

Песента е готова, когато започнете да я пеете по-добре от оригинала.

Не вярвате, че това може да се случи?

Повярвайте, възможно е.

ПЪРВИЯТ ТОН - "ПОЕХАЛИ"

Стига теория - хайде да пеем!

Добре. Заставате в стойка за поемане на въздух, и вместо змийското "с-с-с" изпявате бавно и спокойно един-единствен тон - някъде около "до" на първа октава - сами преценете къде ви е най-удобно в зависимост от тембъра.

Няма закъде да бързате. Повтаряте отново и отново, като обръщате внимание на няколко основни момента и се стараете те да се получат.

Въздухът, както казахме, трябва да влиза и излиза свободно. Вдишвате и запявате, като държите тона възможно най-равномерен, без накъсвания и пресекулки. Обърнете внимание на ЗАДЪРЖАНЕТО - то е най-важният елемент, който трябва да бъде отработен до съвършенство. За да не стане така, че при изпълнение на някоя по-сложна и продължителна фраза да се чудите къде се е дянал гласът ви. А способността за задържане е важна от гледна точка на фразировката и работа с динамиката - ще споменем само за така нареченото "издърпване" - кратка атака и веднага след това - "глътване" на въздуха с последващо плавно и постепенно изпускане. (Изобщо цялото пеене е низ от едва забележими "тарикатлъци". Така че ставайте "тарикат", докато е време.)

Старайте се тонът да бъде максимално

продължителен, но на този етап не прекалявайте. По-важно е да не чувствате напрежение в тялото си, особено в областта на гърдите и най-вече ГЪРЛОТО и ГЛАСНИТЕ СТРУНИ.

Не трябва да има никакво напрежение в гърлото! Често срещана грешка при начинаещите певци, които си поемат неправилно въздух и се опитват да компенсират неговата липса със стягане на гърло. Инстинктивен процес - мислите си, че ако отворите по-широко уста, въздухът ще излезе бързо и няма да ви стигне за височините.

В общи линии това и ще се получи, ако не се научите да задържате въздуха с мускулите под гръдния кош - диафрагма, корем. Регулирането на неговото изпускане става тук, а не чрез гърлото, в противен случай ще се получи доста неприятен "клик".

Ако стегнете гърлото, правите трудна, дори невъзможна, каквато и да е последваща артикулация със звука, който се изработва в устната кухина. Забравете за вибратото. Забравете и за плавното преминаване от глас във фалцет. Забравете за правилното и леко произнасяне на гласни, съгласни, звучни, беззвучни...

Въздухът трябва да преминава през гърлото като през "бурия", т. е. без пречки.

И ако не сте в състояние да определите дали пеете без напрежение, може да използвате един, макар и не много точен критерий - вибратото (виж по-надолу). Ако можете да "пуснете" вибрата на най-високия си възможен тон, това би трябвало да означава, че сте овладели гласа си и го контролирате изцяло. (Но едва ли ще ви се удаде от първия път, така че се въоръжете с търпение.)

Друга важна подробност - ЧЕЛЮСТТА. Същото изискване - никакво стягане! Тя трябва да е като откачена - да се движи свободно нагоре-надолу - като на току-що оживяла, тракаща с костите си мумия. (Съвет: използвайте момент, в който никой не ви гледа и направете колкото се

може по-грозни "мяткания" на челюстта във всички възможни посоки. Така ще я "разкършите" и тя ще "олекне".)

Поредният "жокер": Когато изпускате въздуха, за да се освободите от страха, че ще излети бързо или ще прозвучи грозно и смешно, по време на изпускането му си раздвижвайте устата и челюстта в различни посоки. Това не трябва да се отрази драматично на качеството на звука - сила, бленда, отделни букви-звуци.

С две думи: гласът трябва да се получи като резултат от правилното преразпределение на функциите на отделните звуковъзпроизвеждащи органи, а не от налягане. (Изгледайте филма за ИП МАН - в частта, в която дребничкият учител по кунг-фу се среща с Майк Тайсън. И се поучете от уменията на първия с лекота да противостои на къде-къде по-якия от него боксьор.)

В резултат от усилията си може да постигнете нещо, което на пръв поглед изглежда невъзможно - на слушателите ви да се стори, че имате невероятен, мощен глас, особено ако пеете рок. А да се окаже, че вашето "изревяване" в микрофона е просто резултат от техника на пеене (подробност, която само вие си знаете).

ВТОРО УПРАЖНЕНИЕ: получили увереност в изпълнението на един единствен тон, направете същото със СЛЕДВАЩИЯ по височина. Ако сте пели "до", сега пробвайте "ре" (научете поне белите клавиши; звездите са мързеливи, но понякога и те се трудят). Спокойно и без налягане. Търсете нормална сила, чистота и плавност на тона, продължителност (но без налягане). Звукът трябва да се лее свободно.

Продължете с клавишите. В един момент - може би след 10 тона, ще усетите трудност в изпяването. Трябва да починете, но преди това си отбележете докъде сте стигнали (може и с червило).

След почивката направете обратното - започнете от

първия "си" тон, но продължете наляво - към низините. Повторете процедурата - стигате до максимално ниския за вас тон.

Отбележете този тон и пребройте всички изпети от вас "бели" тонове. Ако са примерно 15, значи гласът ви (към момента) е около 2 октави. Нелошо начало.

Починете за днес. Имате повод - определите си диапазона, макар и нагрубо.

(За домашно: наложете този диапазон върху дадената по-горе схема. И намерете мястото си сред видовете тембри.)

ДВА ТОНА "НАКРЪСТ"

Ако единият тон, който досега сте пели, е въведение в пеенето, изпяването на ДВА ТОНА е САМОТО ПЕЕНЕ! (Да оставим настрана факта, че някои песни се състоят само от два тона... Или дори един - както е при рапърите.)

Защо?

Пеенето по своята същност е процес, при който се РЕДУВАТ тонове. (В това отношение певецът е в по-изгодно положение от някои инструменталисти, да речем китаристите или пианистите, на които се налага ЕДНОВРЕМЕННО да изсвирват повече от един тон.) Защото изпяваме един, приключваме с него, продължаваме със следващия, и така нататък.

Цялата песен е ПОСЛЕДОВАТЕЛНО редуване на тонове. С тази "подробност", че взаимоотношенията между тези тонове са МНОГОЛИКИ. Да се научим да пеем правилно всеки един от тях и да правим връзката между тях - това е изкуството на пеенето.

Какви са взаимоотношенията между тоновете?

Почти всичко, което може да си представите:

- Последователни по височина, да речем "до" и "ре"

(изпяването на които е предмет на настоящото упражнение). Както и отношението между "до" и всеки друг тон, до който може да се "докопате", т. е. увеличаване на ИНТЕРВАЛА;

- Освен по височина, отношенията може да бъдат организирани по бързина, т. е. темпо. Единият от тоновете е по-кратък или по-продължителен от другия;

Трето - двата тона може да се различават по сила (динамика);

- Четвърто - двата тона да са свързани плавно (легато), или да са насечени и без видима връзка помежду си - стакато (например по време на взимане на въздух).

И прочие.

От тези няколко особености на тоновете и тяхното съотношение се гради цялото богатство на песента. Колко просто!

(Може да ви направи впечатление подкупващо наивния начин на обяснение на проблематиките, който разглеждаме тук. Това обаче е целенасочено - научете се да разчленявате всеки проблем, пред който се изправите, на неговите елементарни съставки. Така ще ви стане по-леко да го преодолеете.)

Но да се върнем на примера - пианото пред вас ли е? Натискате "до", изпявате тона, взимате си ПРАВИЛНО въздух, натискате "ре", изпявате и него. След това изпявате "до" и без да взимате допълнително въздух, изпявате и "ре". Това е новото - СЛЯТОТО ИЗПЯВАНЕ НА ДВА ТОНА.

УСЛОЖНЯВАНЕ НА ПРОСТОТО

Упражненията по солфеж са главозамайващо количество - може би колкото песните, които сте чували през живота си. Към това добавете индивидуалния подход на всеки преподавател. Затова не ни винете за семплия

характер на изложението, особено в частта за солфежа. Не можем да ви покажем как се пее "мо-мо-мо", както и всички последващи базови упражнения. За целта се изисква "жив" вокален педагог (както и пеене на живо). Или поне "виртуален" - ако нямате средства за частни уроци, помогнете си с видеа и пояснения от Интернет (но пък ще се лишите от обратната връзка).

Схемата вече би трябвало да ви е ясна - работете върху ОТДЕЛНИТЕ тонове и фрази, след което внимателно ги съчетавайте в разнообразни "прото-мини-мелодии".

В заключение: работата ви трябва да се съсредоточи в постепенното усложняване на упражненията и усвояването на нови изразни средства.

Имайте предвид, че тази борба с пеенето няма да има край. Но поне се опитайте да спечелите отделни битки.

ДИНАМИКА

Важно изискване, за съжаление - често недооценявано.

Заслушвали ли сте се в някоя песен, но не като мелодика, а в това как певецът "изхвърля" въздуха, т. е. с каква агресивност "атакува" отделни моменти в песента? Ако нямате "набито" ухо, може и да не забележите.

Истината е, че всяка фраза има върхове и падове - като морските вълни, които прииждат и обливат краката ви в топлите и приятни моменти, прекарвани на плажа.

"О, това го знам" - ще речете. Нали във всяка песен инструментите звучат къде по-силно, къде по-слабо, и така нататък.

Това е вярно. Но тук говорим за пеене, а не за свирене. Ако изпълнявате песен, но без музикален съпровод, как ще подчертаете настроението в песента,

драматичността, лиричността ѝ и прочие?

Какво разбираме под ДИНАМИКА?

Динамиката, най-просто казано, е разликата между най-силния и най-тихия тон в дадена фраза. Ако не ви е ясно за какво върви реч, опитайте се да доближите ухото си до устата на вашата непослушна малка дъщеря, която нещо си мърмори под носа. И в следващия момент да получите звуков шок от нейното неистово изкряскване, защото сте оказали да ѝ купите сладолед. Ето това е динамиката.

Трябва ли да пеем с динамика?

Не е необходимо. Особено ако се опитвате да пробиете в траш-хеви-метъла. Просто настройте гласа си на възможно най-голямата сила и дръжте така през цялото време. (И да запееете по-тихо, няма да ви чуят.)

Но ако искате да пеете НАИСТИНА, тогава динамиката става жизнено необходима. Защото тя придава ОБЕМ и БОГАТСТВО на пеенето. В противен случай то се получава плоско, безлично, бедно. От вашите певчески умения зависи как ще интерпретирате дадена песен, на кои моменти ще наблегнете, изпявайки ги по-силно, и кои - по-тихо. (Има цяла наука за това - не откриваме велосипеда специално заради вас.)

Ще подчертаем само един характерен момент. Когато пеете пред микрофон, поради различни причини (например лошо качество на микрофона) динамиката може да не проличи. Това обаче не бива да ви отказва от усилието да придадете динамика на пеенето си.

РИТМИКА

Какво е РИТМИКА?

(Ако обяснението ви се стори неясно, обадете се на дадения в края на книгата и-мейл и се оплачете на автора. Ще ви бъде отговорено с о-куражаващ поздрав.)

Пеенето по своята същност е процес. А всеки процес е движение. И ако искаме да подчертаем характера на това движение, трябва да изнамерим съответното изразно средство. Класическият начин е да наблягаме динамически върху отделни фрази с цел слухово да разчленим мелодията и така да подчертаем характера на движението - блус, рок, боса-нова и прочие.

Ще попитате: е, добре, но тогава каква е разликата между динамика и ритмика? И едното, и другото изискват промяна в силата на пеенето.

Разликата е там, че докато динамиката се отнася до отделна фраза или до цялата песен (може да започнете "на пиано" ако сте махмурлия, а "вокалистката", т. е. жена ви, да завърши пиесата с кресчендо, т. е. с крясък), ритмиката изисква да поддържате еднакво относително ниво на звуковото налягане на отделни, точно определени места в песента - там, където е необходимо, за да подчертаете стила. Т. е. в точно определени моменти да пеем по-силно, съответно по-тихо.

Най-лесно се учи ритмика, когато оставите настрана мелодиката (достатъчен е само един тон) и упражнявате гласа си да натъртва на съответните времена, характерни за стила.

Поддържането на определена ритмика в пеенето е задача, доста по-сложна от динамичното третиране на песента. Ако за динамиката е достатъчно субективното ви отношение към песента, за ритмиката трябва да сте наясно с различните стилове музика (както вече споменахме) - блус, валс, танго, рок, кънтри, реге и прочие.

Когато сте тренирали гласа си да отбелязва силните времена, може да пробвате с два, вместо с един, а в последствие с три и повече по височина тона. Така ще съчетаете ритмиката с мелодиката, а това е половината работа с песента.

Една забележка: когато се опитвате да "докарвате"

ритмиката на песента, не прекалявайте с "натъртването". Ще се получи грозно. Все пак пеенето е плавно леене на тонове (маршовете са изключения). И ритмиката, и пулсацията (виж по-долу) следва да бъдат поднесени дискретно; по-скоро да се усещат, отколкото да се чуват. Но това вече е част от майсторството на певеца.

ПУЛСАЦИЯ

ПУЛСАЦИЯТА също е вид "игра" с динамиката. Но за разлика от "същинската" динамика (и ритмиката), тук се добавя субективното отношение на твореца към изпълнението. Т. е. става въпрос за индивидуализиране стила на пеене.

Иначе казано: ако при ритмиката е добре да се набляга на основните времена, за да се подчертае характера на мелодията, при пулсацията изпълнителят прибавя своето лично отношение към тази ритмика. Той може да реши да не се съобрази с нея и да сложи ударенията на друго, предпочетено от него място (характерен пример - Рей Чарлс).

Така че при пулсацията вече е налице по-висша техника на пеене, при която е налице импровизация. (Не се опитвайте да "пулсирате", преди да сте усвоили ритмиката - някой може да си помисли, че сте се задавили и да извика лекар.)

ГЛАСНИ, СЪГЛАСНИ, ЗВУЧНИ, БЕЗЗВУЧНИ

Поредният подводен камък пред певеца. Може да сте перфектен в ритмиката, да си изработите глас от 5 октави, да имате бленда като парен локомотив и въпреки това, когато запееете, вашите слушатели да започнат да се подхилкват.

Оставате насаме със себе си, пускате си някакъв

изпълнител и не може да разберете защо неговото пеене се "получава", а вашето - не. Гласът ви е по-добър от неговия - по-точен, ритмичен, силен, но певецът, по някакъв странен, различаващ се от вашия, маниер, произнася А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, И, Й, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ъ, Ю, Я.

Така е, защото не сте се научили да се борите с отделните букви-звуци - гласни и съгласни. И ако в старанието си да бъдете максимално естествен, пеете А като А, Е като Е, О като О, ще ви стане ясно защо околните са ви гледали така любопитно.

Изпяването на буквите СЕ РАЗЛИЧАВА от тяхното изказване по време на обикновеното говорене (все пак става въпрос за изкуство). По един начин изговаряме А, когато си бърбим на чашка кафе, по друг - когато пеем. Изобщо езикът на пеене е ДРУГ ЕЗИК! Затова "превеждането" на песента на този език трябва да стане предмет на дълги и упорити занимания. (Може да се окаже, че по-лесно сте се научили да пеете, отколкото да изговаряте правилно буквите по време на пеене...)

На какво да се наблегне?

Ако нямате възможност за вокален педагог или време за продължително самообучение, а трябва да решите този проблем "в движение", правилата са следните.

СЪГЛАСНИТЕ букви-звуци биват два вида - беззвучни и звучни. С БЕЗЗВУЧНИТЕ нямате проблем - пейте ги както си искате (е, не прекалено грубо, а с леко отпушване на звука). Но обърнете внимание на ЗВУЧНИТЕ - те ще ви създават основните ядове. (Наистина, не е много "певческо" да пеете с пълна сила Д, особено да "затъкнете" фразата с нея. Да не говорим за неприятния ефект, който се получава в микрофона.)

Принципът: приглушавайте ги, карайте ги да "зазвучат" като беззвучни. Търсете техния еквивалент -

например на Д отговаря Т. Както казват професионалистите - пейте Д, но мислете за Т, даже за Т с наполовина Ъ (в смисъл - не запушвайте въздуха, който излиза от устата ви, все пак той прави звука).

Същото, ако не с по-голяма сила, се отнася за ГЛАСНИТЕ. Тук вече ще се сблъскате с истински проблем. Защото много трудно ще се отучите от начина на всекидневното си говорене, особено ако сте израсли в "диалектна" среда. Елементарните съвети са: пейте А, мислете за О, пейте О, мислете за У и така нататък.

Трябва да отделите достатъчно време за този "маловажен" проблем. Решаването му може да ви направи певец, неспособността ви за справяне с него - да тегли червена черта пред звездното ви бъдеще. Защото ако подадете свой рекламен материал в някое радио с надеждата да пуснат ваш бъдещ хит, най-вероятно ще го чуете в следващия си живот. (Трябвало е да изпеете: "I LOVE YOU", получило се е: "АЙ ЛОВИЕ ЙОУУ".)

Горчивата истина е, че тази техника се отработва със солфеж и реално пеене. Но все пак, ако нямате възможност за задълбаване в материята, това, което може да направите с всички гласни, е да ги "докарвате" някъде към Ъ! Ъ е неутрален звук - като сивия цвят. Той "пасва" и на А, и на О, и на И, и на Е, и на У, и на Я. Безличен звук - като някои политици (затова тяхното управление е успешно).

Вслушайте се в пеенето на известни певци. (Например на Васил Найденов в "Сбогом моя любов" - "...аз не плачъ...") Забелязвате ли колко пъти той Ъ-ка? Това е. Опитайте се да го последвате (е, не в тоалетната).

ВИБРАТО

Да започнем с професионалното определение:

"Вибратото е онова, което се случва с гласа ви, когато ви е студено."

Сега - сериозно.

Вибратото е може би най-характерният артикулационен вокален елемент. Основният тон - той е ясен - прав, чист и... "гол". Но когато към него се прибави характерно трептене, пеенето става като овкусена "манджа".

Вибратото създава впечатление за многогласовост, пълнота, богатство на звука. Но неговото постигане не е лесно, освен ако природата не ви е дарила с тази способност по рождение. Затова трябва да се позамислите как да накарате гласа си да вибрира, поне към края на песента.

За тази цел трябва да сте усвоили техниката на освободеното от напрежение пеене. Вибратото е просто контрол на издишването, превърнат в автоматизъм.

Ако ви е трудно, може да пробвате елементарен похват - изпускате въздуха уж на "пресекулки", но без да прекъсвате "тока", Играйте си с неговата сила. В началото - бавно, с поединични леки тласъци. Не стягайте гърлото - няма да се получи. Лека-полека увеличавайте честотата на повторенията.

Трябва да се въоръжите с търпение - месеци, може години... Докато усетите как гласът ви започне да вибрира от самосебе си.

Подобна трудност може да срещнете и при овладяване на

ФАЛЦЕТА

Фалцетът е толкова важен в съвременната вокална техника, че се налага да му отделим цяло подзаглавие. Не

случайно има групи, прославили се именно заради майсторското си фалцетно пеене, например БИ ДЖИЙС.

Фалцетът не е "фалшив" глас (както може да ни подведе оригиналното му древноримско тълкуване). Мислете за него като за допълнение към основния глас, което го обогатява с нови височини и обертонове.

Чистият фалцет може да се оттренира сравнително лесно, защото не изисква голямо количество въздух, а е по-скоро въпрос на техника. Единственото необходимо нещо е да му отделите достатъчно време.

Особеното (а и трудното) при фалцета е друго - придобиване на способността плавно да преливаме от ГЛАС ВЪВ ФАЛЦЕТ и обратно. Природата ни е създала пречка - ако не сме натренирани певци, ще усещаме неприятен клик при този преход, който може да бъде преодолян само с постоянни упражнения, най-добре при професионален педагог.

Овладеяването на фалцета ще си проличи тогава, когато околните престанат да разбират кога пеем с глас и кога - с фалцет.

ДИАПАЗОН

Всеки певец има желание гласът му да покрива колкото се може повече октави - все пак от диапазона зависи богатството на пеенето. Това обаче е трудно постижима цел и изисква упорита и методична работа, главно с помощта на солфедж и опитен преподавател.

Наблегнете на редовното разпяване. Постепенно, с помощта на клавиатурата, се опитвайте да добавяте по някой и друг полутон отгоре. Важно е освободеното от напрежение взимане на тоновете. Тук вече и черните клавиши ще са ви от полза, защото раздробяват иначе трудните за постигане цели тонове.

Относително по-лесно ще ви е да увеличите диапазона (е, ако ви е дадено като тембър) в областта на ниския регистър - там поне няма да ви се налага да изразходвате много въздух, а напрежението на гласните струни ще е по-малко.

БЛЕНДА

Не най-важната, но може би най-съдбоносната за певеца особеност на гласа. Защото блендата на гласа е онова, което го отличава от другите гласове. И ако стилът на пеене е другата отлика, но, така да се каже, дадена в динамика, блендата е "стил", даден в статика - или го имате, или го нямате. Само едната бленда може да ви помогне да станете звезда - вземете пример от Бари Уайт.

Блендата наподобява тембъра, но до определена степен. Тембрите са в известен смисъл унифицирани. Ако сравнявате тембъра на Том Джоунс с тембъра на Енгелберт Хъмпърдинг, има вероятност да ги объркате. Обаче блендата е онова, което отличава иначе еднаквите тембри.

Ще си позволим да се изразим по следния начин - блендата е "тунингван" тембър. Ако преди пет минути сте пели с характерния си тембър, но по време на паузата сте "излокали" една бира, блендата ви може вече да не е същата, а по-стържеща, дрезгава, рокаджийска. По-естествено е да кажем "дрезгава бленда", вместо "дрезгав тембър".

За изработването на бленда би трябвало да сте постигнали определено майсторство в усвояване изкуството на пеенето. Не е препоръчително да се напъвате още в самото начало на обучение - ще си развалите гласа.

Кое е по-характерното тук?

Обърнете внимание на органите, отговорни за

звукоизвличането. Най-вече на устната кухня. Нейната форма е от съществено значение за качествата на блендата (популярен например е изразът "негърска бленда"). Как "закръгляте" звука в нея - това е част от майсторлъка на певеца. Пробвайте няколко положения на устната си кухня и се вслушайте в излизацията звук. Ще доловите промени. Ако ви харесат, опитайте се да ги направите по-отчетливи, ползвайки техниките на дишане и изнасяне на гласа. Пробвайте и разни позиции на челюстта и устните. По този начин, лека-полека, може да промените гласа си, поне дотолкова, доколкото той да зазвучи по-индивидуално, красиво и интересно.

Може да се пробват да придадете и дрезгавина на гласа. Това става с преднамерено напъване на мускулите на гръдния кош и "псевдозадържане" на въздуха. Но говорим за по-висши техники на пеене, които не се препоръчват на начинаещи певци. Ще се секнете - така, както ако без да сте тренирали, се опитвате да вдигнете по-голяма тежест.

За начинаещия певец е по-важно овладяването на други, основополагащи техники. Например прословутият проблем по вкарването на гласа в така наречените РЕЗОНАТОРИ. Ако не успеете, рискувате да си попявате носово, т. е. като кълтри певец (е, ако живеете в Америка, няма лошо, но пък тогава едва ли ще знаете, че тази велика книга съществува, което, естествено, е по-важно).

За вкарването на гласа в резонаторите (т. е. някъде над основата на носа) е ЗАДЪЛЖИТЕЛНО да отидете "на крака" при вокален педагог. Ние не сме в състояние да ви помогнем.

ИМПРОВИЗАЦИЯ

В книгата КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА на този въпрос обърнахме достатъчно внимание, затова тук няма да го

разискваме отново. Ще се спрем само на така наречените

ВОКАЛИ

ВОКАЛИ се правят като допълнение към нечие чуждо пеене и само по изключение на собствения глас (когато в студио се записват различни негови вариации и в последствие се наслагват).

За да може да пее вокали, певецът вече трябва да познава основните принципи на ХАРМОНИЯТА, т. е. ЕДНОВРЕМЕННОТО, а не само последователното, звучене на два и повече тона. (Ето защо вокалите не се отдават "от раз" на всички певци.) Изисква се способност слухово да се отдели собствения глас от основния, т. е. вокалистът да не се бърка от гласа на основния певец (което не е много лесно, както изглежда от пръв поглед - авторът е свидетел на немалко такива колизии).

За този вид пеене са характерни два момента:

- Ако вокалът е отработен ПРЕДВАРИТЕЛНО, т. е. вокалистът е наясно какво ще пее още преди да е започнала песента. Основното правило е (но често не се спазва главно поради егоистични подбуди - всеки се напъва да се изложи) вокалът да е малко "дръпнат" - по-назад като сила от основния глас, за което грижа има самият вокалист (в най-добрия случай - тонрежисьорът);

- Вокал като моментна ИМПРОВИЗАЦИЯ. В практиката често се налага към основния глас да се добави втори, без това да е предварително отработено. За да се стигне до такова ниво на професионализъм обаче певецът вече трябва да е наясно с принципите и техниките на пеене. Неписано правило - ако ще правите импровизиран вокал, трябва да се уверени, че сте на приблизително едно майсторско ниво с основния певец, иначе рискувате да му провалите изпълнението.

ЧУВСТВО И/ИЛИ ТЕХНИКА

Наболяла тема, особено в последно време. На музикалния фронт се появиха имена, които буквално смазват с гласови способности. Но...

Защо се получава така, че изслушвайки една или две техни песни, ни се приисква да си пуснем нещо по-леко, така да се каже - за душата? И в ушите ни зазвучават далеч по-"обикновени" певци, с диапазон от октава и половина, които нещо си "мънкат", но въпреки това са в състояние така да ни заразят с пеенето си, че се разплакваме?

Отговорът: музиката, в частност пеенето, както споменахме в началото, е средство за предаване на информация. Информация за вътрешния свят на твореца. И когато се набляга на формалната страна на това средство, се губи същността, поради която се създава и самата музика. Както от една книга - ако премахнем страниците, ще остане само корицата.

Такива имена от световната певческа сцена се срещат сравнително често. Ще споменем само две (но се извиняваме на почитателите им, целта ни не е да ги обидим) - Марая Кери и Селин Дион. Две перфектни певици, с невероятна техника на пеене. Но според това, което показват - липса на чувство - студено, мъртво пеене, което събужда уважение и респект, но само толкова.

Съществува и друга крайност - да преекспонираме демонстрацията на чувства. И песента от лирична да се превърне в драматична. (Така че търсете златната среда.)

СЛУШАНЕТО - ЧАСТ ОТ ПЕЕНЕТО

Когато се учим да пеем, може да си въобразим, че от един момент нататък всички трябва да слушат само нас, а ние - да им пеем. Пожелаваме на всяка протозвезда

такава перспектива (материята за протозвездите сме разгледали в КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА). Обаче няма понятие като "най-добър певец" (дори да сте вече звезда, може и от случаен уличен музикант да научите нещо).

Много е важно да развивате СЛУХА си: как пеят другите, каква техника използват за една или друга фраза, как и кога поемат въздух, дори как си "кривят" устата по време на изпълнение. Всяка подробност е от значение. Защото в един момент ще ви се наложи да си изработите собствен стил, а той няма как да се получи, ако не се запасите с достатъчно изразни средства.

Постоянно се вслушвайте в обкръжаващия ви музикален фон (да ви стане навик), независимо къде се намирате - в днешно време отвсякъде звучи музика. (Дори от минаретата на джамиите, а от звука, който излиза оттам, има много, много да се учи.)

Както казват - занаят се краде. "Открадвайте" от всеки певец по нещичко. И не го питайте за авторски права - не бъдете чак толкова честен. (Авторските права - в КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА.)

КРИТИЧЕСКИ УСЕТ

Бихме поставили КРИТИЧЕСКИЯ УСЕТ на първо място сред качествата, които трябва да притежава певецът - дори с риск да влезем в конфликт с противоположни мнения. Изнесенният и обработен глас не е толкова важен в сравнение с уменията да се вслушваме в пеенето си и ПРАВИЛНО да оценяваме неговите достойнства и недостатъци. Какъв е смисълът от него, ако нямаме усет за това какво излиза от устата ни? И да чакаме публиката да прояви своя критически усет - чак след овациите или освиркванията разберем дали сме се справили? Примери за това може да бъдат дадени много, дори със световноизвестни имена.

Критическият усет е важен с това, че позволява във всеки етап от обучението да сме наясно с нивото, до което сме достигнали. И да не се налага някой друг да ни казва какво не е наред в пеенето ни и върху какво да наблюдаваме. С други думи - да се превърнем в педагози на самите себе си.

А достигнем ли това ниво - на изработването на критически усет, значи вече имаме основата, на която да стъпим за по-нататъшното си усъвършенстване. Но за тази цел трябва да работим упорито.

МИКРОФОННА ТЕХНИКА

Едва ли, разчитайки на тази книжка, ще станете оперен певец, за да не се налага да ползвате микрофон по време на пеене. Затова, наред със солфежните упражнения (задължително без микрофон, иначе те губят смисъл), пробвайте някой и друг пасаж с микрофон в ръка.

Тук също има много да се учи.

Необходими са елементарни познания, свързани с особеностите на микрофоните. Например не е лошо да се знае какво е това динамичен и какво - кондензаторен микрофон, за да може да настроите гласа си към техните специфики. Не е зле да сте наясно и какво е диаграма на насоченост - зоната, към която е най-добре да изстреляте въздуха си, защото в определени позиции микрофонът може да не улови гласа ви или да не го предаде достоверно. Може да се загуби част от спектъра, например високите честоти.

Друг важен момент - разстоянието, на което държите микрофона от устата си. Производителят дава точни препоръки за всички тези тънкости. Но ако нямате възможност или желание да четете, просто знайте, че е добре микрофонът да е на няколко сантиметра от устата при нормално пеене, в по-редки случаи (когато шепнете)

почти до нея, а когато се провиквате (е, не като овчар) по-далеч - 20-30 сантиметра, в зависимост от вида на микрофона.

Динамиката на пеене ще изиска от вас да си изработите усет за боравене с микрофона - по-близо или по-далеч. Това понякога трябва да става бързо - репетициите ще ви помогнат. Близо или далеч - вслушвайте се във звука, който излиза от говорителите.

Важно е и как сте хванали микрофона. Ръката не трябва да закрива шпупата (т. е. главата), все пак тя е за гласа. Не са препоръчителни разни жестикулации - въртене на микрофона в различни посоки спрямо устата, а и модерните напоследък подмятания в ръце, въртене на кабела, за който е закачен, и прочие. Може да си изработите и друго сценично поведение, което да не налага да се гаврите с техниката, вадеща ви хляба.

ПЕЕНЕ И МИСЛЕНЕ

Понякога може да чуete странна за вас фраза: "Пеенето е дишане и мислене."

Е, не е точно така, но ако искаме да наблегнем на тези два момента, ще трябва да се съгласим. Първият - дишането - вече го зачекнахме на елементарно ниво. Какво обаче означава "мислене" по време на пеене? Не трябва ли да се отдадем единствено на чувството, което ни кара да си изливаме мъката и да пълним с него (д)ушите на слушателите?

Пеенето е, както вече започваме да проумяваме, сложен процес, включващ множество действия. Дишане, осигурявано от съвместната работа на няколко телесни органа, изнасяне на глас - посредством други органи, фразировка, динамика и прочие, осигурявани от трети органи и така нататък. Към това добавете микрофонната техника, сценичното поведение, импровизацията,

непредвидените моменти - притеснения относно минижупа - дали не се е вдигнал (а камерата незабелязано се е промъкнала под краката ви), и ще ви стане ясно защо хонорарите на певците/певиците-звезди са толкова високи.

Синхронизирането на всички тези процеси е толкова сложно, че няма как да не се наложи да използваме целия капацитет на мозъка, който трябва да цъка като атомен часовник - кое, къде, как, колко и т. н., и то - в реално време. Ако се съсредоточите върху определен процес, може да пропуснете регулирането на друг, още по-важен, изобщо пеенето много напомня на усилието да пълните кофа с пясък посредством цедка за кафе. Все нещо ще пропуснете.

За да не се случва това, ще е необходимо да работите върху вокалната си техника постоянно и упорито до постигане на АВТОМАТИЗЪМ; така няма да се наложи да мислите за техническите подробности, а ще се съсредоточите върху правенето на изкуство.

КОГА СТАВАМЕ ПЕВЦИ?

През целия период на обучение тайно ще си задавате този въпрос. Ще се чудите по какъв критерий да оцените способностите си така, че най-сетне да си кажете: "Ох, вече съм певец/певица!"

Признанието на слушателите не винаги е критерий. Може да се намесят субективни моменти - ако това са предимно ваши роднини, близки и приятели - успехът ви е в кърпа вързан още преди да сте взели първия си урок. Понякога може да се подлъжете и от мнението на почитателите - ако те самите нямат изграден критически усет.

Най-добрият - обективен - критерий, разбира се, е мнението на професионалните певци и педагози. Не случайно в музикалните учебни заведения всички учащи

се в края на мъките си държат изпит пред намръщени, навели глави, беловласи преподаватели.

Вие обаче сте извън тази категория учащи се. И едва ли ще впечатлите някой педагог с 30 и повече години стаж, покрай ушите на когото са прелитали какви ли не ангелски звуци, излезли от гърлата на амбициозни студенти (а пред очите им - дяволски форми - на студентки).

Затова е необходимо да си изработите собствен критерий за оценка. Все пак сте решили да пеете заради вас самите, а не, да речем, с цел да станете студийен певец, който чете нотните щимове по-бързо от булеварден роман.

За ваше успокоение ("жокер"): вероятно ще харесате пеенето си в момента, в който усетите как гласът ви излиза от устната ви кухина автоматично, без усилия, някак по инерция, а за вас остава усещането, че ПЕЕ НЯКОЙ ДРУГ. И ще използвате временната си незаетост, за да наблюдавате втренчено вашите почитателки (съответно почитатели) с надежда да получите мнението им за вашето изкуство на друга - вече "камерна сцена".

РЕПЕТИЦИИТЕ

Какво? Репетиции?!

За съжаление без тях няма да станете певец. Колкото повече, толкова повече (според Мечо Пух) - няма стандарти. Зависи от желанието и възможностите ви. Като, разбира се, пазите гласа от претоварване.

Ако сте усвоили изкуството на правилното дишане и вече не напрягате гърло, може да си позволите НЯКОЛКО ЧАСА работа на ден със съответните прекъсвания за почивки. Това не е толкова много време, колкото изглежда от пръв поглед. Има професионални певци, принудени да работят по 4 и повече - до 8 часа на ден.

Но за начало - в никакъв случай! Обикновено вокалните педагози предвиждат един учебен час, който може да допълните с един-два часа домашни упражнения.

Що се отнася до по-задълбочена работа върху гласа и отработването на отделни фрази, ще ви е необходимо по-голямо съсредоточаване и себеотдаване. Ще ви се наложи (сами ще почувствате нуждата) от финно изпипване на всеки детайл, което ще ви изправи пред нуждата да го повтаряте десетки и стотици пъти, а в отделни случаи - хиляди.

Не се паникьосвайте - правете всичко с желание и разбиране. Ще забравите за времето.

ПРЕЦИЗНОСТ В ПЕЕНЕТО

От подзаглавието, предполагаме, че в общи линии се подразбира за какво иде реч. Само ще добавим, че прецизността в пеенето (точност, вярност, ритмичност и прочие) е важна не само за качеството на вашето изпълнение, но и за това на другите изпълнители, наредили се около вас и също мъчейки се да направят някакво шоу. Особено за вокалистите. Ако започнете да "криволите" между тонове, да забавяте или забързвате темпото, ще ги поставите в деликатно положение.

Крайно желателно е, когато пеете, повтаряйки една и съща песен, тя да звучи по един и същ начин. (Различните вариации на песента са важни когато импровизирате, но това е друга тема.) Прецизността ще ви помогне както за живото изпълнение, така и когато влезете в студио.

ЗАПИС В СТУДИО

Пряко следствие от прецизността - леко и бързо приключване с потенето пред висококачествения студиен

микрофон. Ако сте си научили перфектно песента, няма да е проблем да я запишете ако не от раз, то поне само след няколко повторения.

Характерното тук е, че не мислите за сценичното си присъствие и за това как сте облечени - пейте, ако искате, по пижама. Но пък са налице други ограничаващи ви изисквания. Например трябва да стоите "диван-чапраз" пред микрофона, който е изправен (или виси) като светофар. Ако сте свикнали да пеете с микрофон в ръка и непрекъснато сте се отдалечавали и приближавали към него?

ПЕЕНЕ НА ЖИВО

При пеене на живо - за ваша огромна (и най-вероятно неприятна) изненада - ще се изправите пред нуждата от прилагане на различни подходи при изпяване на песента, различни (понякога противоречащи си) техники на пеене, изобщо теорията се разминава с практиката.

Представете си, че снощи сте изнесли програма пред 1000 души на открито - някакво фирмено парти. Огромна сцена, на която не сте могли да "се намерите" (строена цял ден от работливи техници). Рев на тълпата и мощен саунд. Трябвало е да се пънете, за да се чуете.

А тази вечер импресариото ви е "кукнал" в някакво барче, импровизираната сценичка на което е завряна в ъгъла. Безапелационно изискване - да пеете толкова тихо, че присъстващите да си говорят спокойно, без да им пречите.

Снощи сте пели с дистанционен микрофон, който ви е позволявал да се разхождате из цялата сцена, даже да посещавате тоалетната, докато пеете. Сега обаче са ви "овързали" с кабел, дълъг 99 сантиметра. Или от типа "хендс-фрий", с какъвто не сте свикнали - техниката ви на пеене не позволява да пеете най-високия си тон без

напъване. А гостите искат да чуят вашите най-силни песни, за които се изисква мощно "прозяване". (Ще видите зор.)

Следваща ситуация.

Свикнали се - в процеса на обучението - да изпипвате всяка песен в детайли. Обаче, докато пеете, пред носа ви застават някакви "невзрачни" хорица, които искат да им запеее друга, желана от тях песен, и на която знаете само "скелета" - нито мелодията ви е отработена, нито текстът е научен. Обаче залогът е голям - от вашата способност за справяне със ситуацията може да зависи бъдещата ви работа.

Един от вариантите е да ги изпратите по живо, по здраво. (Но в последствие да се окаже, че това са били собствениците на заведението - някакви милионери...)

Другият вариант - да се опитате да изимпровизирате нещо на секундата - в противовес на принципите си. На какво, в такъв момент, да наблегнете?

Опитайте се да докарате поне характерните пасажии на мелодията. Поръчващите песни не са музикални критици (иначе едва ли биха си губили времето във ваше присъствие) - вероятно те желаят да чуят най-характерния момент от песента - да речем, повтарящ се рефрен. Същото важи и за думите - "предъвквайте" ги, ако не знаете текста, но наблегнете на основната идея: "Как си приятелю? Добре ли си? Добре съм? Добре тогава... Бъди още по-добре." И прочие.

Имайте предвид, че вашите музикални критерии са едно, критериите на слушателите - друго. Вие си мислите, че всички очакват най-високия майсторски тон и се притесняват заедно с вас - дали ще го вземете. Оказва се обаче, че те целите са в слух за друго - за "анекса" към песента: "Тази ши'ана Алис!"

Такива ситуации в "живия живот" - с хиляди. Вечер с вечер не си приличат.

Как ще се справите?

Отговорът - само с опит.

РАЗПЯВАНЕ

Да речем, че ви предстои да излезете на сцена. Трябва да започнете със сложна песен, в която има височини на предела на вашите възможности. Обаче току що са ви изритали от леглото. Какво ще предприемете?

Единият от вариантите - започвате да се молите. Правите това 15 минути и после ставате жив свидетел на случващото се.

А то е: след първата песен на сцената се качва друг певец, защото сте останали без глас още на втората фраза.

Според нас някак си по-добър вариант би бил, ако отделите тези 15 минути за РАЗПЯВАНЕ. Повтаряме - поне 15 минути, най-добре - половин час. Изпейте си, може и тихичко, 5 песни с нарастваща сложност и височини. Гласните струни трябва да загреят, така, както загрявате двигателя на автомобила си в студено време преди да потеглите.

РЕЖИМ

Да предположим, че след ден упорита работа сте станали певец. И ви се налага да поддържате тази си форма. Какви мерки да взимате, какъв денонощен режим да следвате?

Срещат се различни се мнения. Например, смята се, че тютюнопушенето вреди на гласа. И е логично да е така - все пак вие работите основно с въздух, а ако този въздух не е чист?

Но може би основната пречка, по отношение на която няма разногласия, е хроничното недоспиване.

Пеенето е вид спорт. Изтощаването на организма се отразява и на гласа. Намирайте време за почивка.

Друг нежелан момент - простудата. Ясно е, че с болно гърло няма как пеете (макар че за някои професионални певци с по-развита техника, колкото и странно да изглежда, това не е проблем - те пеят, но не могат да говорят).

Следващ момент - храна и напитки. Например ядките вредят на гласа, особено слънчогледът и фъстъците. Все пак - въпрос на физиологични особености. Същото важи и за напитките; препоръчва се да не се пият студени течности, газирани, тръпчиви и прочие.

Но това са странични въпроси, отговорите на които може да почерпите от други източници.

СТИЛ

(Разгледахме този въпрос подробно в КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА. Там ще намерите и въпроси, свързани с ВЪНШНИЯ ВИД, СЦЕНИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ, РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ВНИМАНИЕТО и други, които няма смисъл да разглеждаме отново тук.)

РЕПЕРТОАР

Репертоарът е може би последното стъпало към сцената за мераклията-певец. Но не и най-маловажното. Наистина - какъв е смисълът да пеете като поп (поп-музика), а да нямате КАКВО да изпеете? Само със солфеж на сцена не става. (Два часа на концерта: "ми-ла мо-я ма-мо"? Не сте авангарден джазмен - все още.)

Репертоарът прави готовия певец ИЗПЪЛНИТЕЛ. Тук обаче е необходимо да се направи уточнение. Дали за репертоар, съставен от СОБСТВЕНИ песни става въпрос, или за песни от ДРУГИ автори.

Защото ако е първият вариант, тогава автоматично минавате в графата ТВОРЕЦ. Докато при втория - певецът влиза в ролята по-скоро на ИНТЕРПРЕТАТОР.

Трудно е да се каже коя роля е по-за предпочитане. Може да сте добър композитор, но лош певец, както и никакъв композитор, но велик певец.

Обаче подборът и подготовката на репертоара и при двата случая са задължителни. На кое да наблегнете, когато си избирате песни?

Имайте си обеща на ухото - изборът на песни не е леко и приятно занимание. Трябва да се съобразят немалко фактори. Защото може да се окаже, че едва една от десет първоначално харесани песни би могла да бъде изпята прилично от вас.

Не се нахвърляйте веднага върху песните на любимия си певец (освен, разбира се, ако не сте убедени, че именно него сте в състояние да изимитирате най-добре - за имитацията - отново в КАК СЕ СТАВА ЗВЕЗДА.) Може да ви сполети разочарование - искате да пеете песни на Дейвид Ковърдейл, но възможностите ви стигат колкото да измънкате някоя фраза от репертоара на Ален Делон.

Песен се подбира по няколко критерия:

- Техника на изпяване. Не се напъвайте от самото начало да смачквате "фасона" на Марая Кери. Няма да се получи - най-много да се отчаеете, да се простите с пеенето и да станете бизнес-дама. (Така, както с уменията си от първи клас не може да решавате задачи по висша математика.) По-добре пробвайте някоя песен на Мадона;

- Бленда (тембър). Много внимавайте, когато подбирате песента по този критерий. Старайте се гласът на оригиналния певец долу-горе да е със същата бленда. В противен случай от самото начало рискувате да се затлачите в принудителни аранжimenti, съобразени с вашия глас, което едва ли ще е по силите ви (например -

опитвате се да докарате Бари Уайт, а сте с висок и тънеещ гласец);

- Тоналност. Тук се получават най-големите колизии. Обаче съвременните технологии предоставят възможността да се сдобие с почти перфектни музикални съпроводи на немалко песни. ("Синбеци", "плейбеци", "караокета" - както щете ги наречете - няма да е грешно, защото самият подход в случая е погрешен - нямаме подходяща българска дума.) И които съпроводи са с фиксирана тоналност - обикновено оригиналната.

Какво ще правите, ако не можете да покриете гласовия диапазон, изискуем от песента, особено най-високите й пасажии? Ще се напъвате ли?

Не, разбира се. Това е изискване, което трябва да се покрива от оперните певци, а вие не сте такъв/такава. Или ще оставите песента за по-добри времена, или ще се опитате да я съобразите с вашия диапазон.

За щастие в днешните технологични времена това може да стане сравнително лесно, макар и за не всички песни - посредством ТРАНСПОНИРАНЕ. И ако за готови песни във формат MP3 или WAVE имате известни ограничения, то за "музикантския" формат MIDI - не. Слагайте песента в която си искате тоналност и се пробвайте смело;

- Стил. Предполагаме, че налучквате отговора: да пробвате ли "черен" джаз, ако по принцип сте се насочили към народното пеене? "Сакън!" (Т. е. "В никакъв случай!")

Дали една песен ви "пасва", това може сравнително лесно да се разбере. Подгответе си инструменталния съпровод и текста на ПЪРВИЯ КУПЛЕТ И РЕФРЕНА (не е нужно да ги учите, а просто се запознайте с тях колкото да ги изпеете без големи запъвания).

Пуснете музиката и запейте отгоре й, като през това време се записвайте (няма значение дали на компютър

или на мобилен телефон - не търсете качество на този етап от пробите.)

Ако сте си изработили критически усет (за какъвто стана дума по-горе) веднага ще усетите дали тази песен е за вас - по съвпадение с пеенето на оригиналния певец. И ако това съвпадение е примерно повече от 50%, продължавате смело: подготвяте музиката, нагласяте тоналността, научавате текста и започвате работа - фразата по фразата. (До момента, в който се отворите от песента и не искате да я чуете повече.)

Друг немаловажен въпрос. КОЛКО ПЕСНИ? Т. е. колко песни са ви необходими, за да "полетите към звездните висини"?

За някои кандидат-"звездички" този въпрос е "ненаучен". Според тях с 5 песни от областта на поп-фолка ще се качат на голямата сцена. (Ще се качат, за да слязат от другата ѝ страна. Надяваме се вие да не сте от тях.)

Колко песни - зависи от мястото и времето - къде и колко ще концертирате. Ако ще правите репертоар за пред приятели и тесен кръг, няма да е проблем да ги произлъжете с 5 заглавия.

Обаче ако сте достигнали ниво "концертно", би трябвало да сте наясно - за час и половина-два - колкото трае концертът, се изпяват около 30-40 песни (обикновено една песен има времетраене 3 минути).

Долу-горе същото количество песни са необходими, ако правите първите си крачки в ресторант или бар, но при положение, че не сте единственият/та певец/певица.

Така че идеалният вариант за начало би бил 50 песни - кръгло число. Научете "здрово" 50 песни и си "гледайте пашалъка". В смисъл - ИЗРАБОТЕНИ песни - всички те да са изпети на прилично ниво. Ето ви репертоара - готовите, професионално подготвени песни.

(Имайте предвид, че когато казваме "50 песни", това се отнася до стила, който се "харчи" в съответното

заведение! Може да сте подготвили 50 песни, но нито една от тях да не е подходяща - например канят ви на мероприятие с цел да разтанцувате и забавлявате пийналите си гости, а вашият репертоар се състои само от песни, най-игривата от които е "Мъртви листа".

Друг пример: гордеете се с 50-те си немски хита, а гостите са от Москва. По-добре не отивайте.)

Разбира се, за да стигнете до тях, сигурно ще преминете през много други песни, къде научени, къде - не, къде сполучливо изпети, къде недовършени, на други езици - руски, италиански, френски, полски, китайски, и така нататък. Наречете ги резервни, допълнителни, "талаш", песни за поръчване - както искате. (Но тях ги пускайте само при голям "зор" .)

Идеалният вариант - поставете си за цел да научите перфектно 100 (сто) песни (число, което се помни лесно, а психологическият момент понякога е решаващ). Те ще са ОСНОВНИЯ ви РЕПЕРТОАР. Прибавете към него още 400 песни "талаш", и така - с 500 песни би трябвало да сте готови за всякакви предизвикателства.

(Но да приключваме с мъките - дали сме ви достатъчно материал за първоначални занимания - повече информация на този етап само ще ви обърка, вместо да ви помогне. А и ние си изпълнихме задължението - поднесохме ви съответната реклама.)

Лягайте и почивайте.

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Извиняваме се (без вина виновни) - останаха доста теми, които нямаше как дори да "зачекнем" поради недостатъчния обем на изданието (страниците на което са скрепени с "телбод"). Тях може да потърсите и в Интернет, но като се ползвате от систематиката, предложена ви тук - което бе и целта на тази книжка - да вкара ред в хаоса ви от отделни поназнайвания.

Надяваме се, че съумяхме да открянем интереса ви към техниката на пеене или още по-добре - дали сме ви "хляба в ръцете". Ако, разбира се, сте станали професионален певец (певица).

Ще ви бъдем благодарни, ако изразите отношение или просто се обадите:

e-mail: mail@ma-uni.com

Марио Милушев
ПЕЯ

Българска
Първо издание

Дизайн: **Марио Милушев**
Предпечат: **Марио Милушев**

Издание на МА-УНИ ЕООД
е-mail: mail@ma-uni.com
тел: 0887 485 952

<http://www.ma-uni.com>

Варна, 2018